

וארא (200)

לצעוק אל השי"ת על מנת להסיר את הסיבה? ומתמצים שהיות שמשנה רבינו אמר לפרעה "התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך" בביטוי "התפאר", נמצא פגם כל שהוא במידת הענווה של משה רבינו לפי ערכו, שיש במשמעות הדברים שהשתבח לומר, אני גדול ממך, לכך נצרך לסוג מיוחד של תפילה. בדרך שונה ביאר הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל: שהרי הצפרדעים מסרו את נפשם על קדושת השם כמבואר בחז"ל (פסחים גג:): מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו "ובאו בביתך וכו' ובתנורך וכו'" אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. למדנו מכאן דבר נפלא. הצפרדעים מסרו נפשם על קדושת ה', והם סמל לדורות עד כמה עבודת השי"ת צריכה להעשות בכל המסירות. היות וכך, יתכן שתפילה רגילה לא היתה מועילה למשה רבינו וכדי להסיר אותם נזקק לסוג מיוחד של תפילה 'צעקה'. ספר "לחתך עליין"

מבט אל תוך עצמנו

וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטָמִים אֶל פְּרַעֲהַ אֲצַבֵּעַ אֱלֹדִים הוּא וַיִּחַזַק לָב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'. (ח.טו)

חרטומי מצרים הנתקלים בחוסר יכולתם להוציא בלטיהם כינים, נאלצים להודות בעל כוחם כי "אֲצַבֵּעַ אֱלֹדִים הוּא", אולם למרות זאת פרעה נותר ברשעותו ובאפיקורסות שלו, ואין הוא מתיחס כלל לדבריהם. כיצד יתכן הדבר הזה? אמר הרב ש"ך זצ"ל: עד שאתה תמה איך פרעה נשאר במריו ואינו משתנה במאומה, צא ותמה על גילוי התופעה הזו אצל כל בני אדם, ואפילו אצל יהודים שומרי תורה ומצוות. אין זאת, אלא שכאשר אדם נוטה אל יצרו, הוא נותר שוה נפש מול כל דבר שיקרא לו, ואין מה שיצליח להזיז אותו ממקומו. הנה למשל, בן ישיבה הישן מטתו שנת ישרים, על אף שהוא יודע כי הוא מפסיד מצות קריאת שמע בזמנה... איך ניתן לקלוט בשכלנו מצב כזה? הלא הוא יודע שזוהי מצוה דאורייתא, ומדוע היטב למעלתה ולחומרת ביטולה? ועם כל זאת נשאר שָׁלוֹ ושאנן, כאילו אין הדבר נוגע אליו כלל וכלל. אם כן, איננו צריכים להרחיק לכת לפרעה, עד שאנו באים בתביעה לרשעים ולאפיקורסים, קודם כל ניתעורר בעצמנו. "ומתוך האור" פי אם אינך משלח את עמי הנני משליח כָּךְ...את הערב וְגַם הַאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עֲלֶיהָ (ח.יז)

סיום הפסוק 'וְגַם הַאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עֲלֶיהָ', אינו מובן כלל, וצריך ביאור. והנה ידוע המקרה שארע עם אלישע

וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב (ו.ג)

"וַאֲרָא", אל האבות (רש"י). רבים תמהו מה הוסיף רש"י לבאר יותר מהכתוב בפסוק "אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב". הרב הקדוש רבי מאיר מפרמישלן ז"ל ביאר, דיתכן שהקשה לרש"י יתר הלשון הנאמר כאן "אל" בכל אחד ואחד, ומדוע לא נכתב אל אברהם יצחק ויעקב' כלולים יחדיו. על כך בא תירוצו של רש"י, שהקב"ה כשנגלה אל יצחק ויעקב, לא נגלה אליהם רק משום היותם בניהם של אברהם אבינו, אלא כל אחד בזכות עצמו נקרא 'אב', ולכן נכתב בכל אחד 'אל' ללמד שלכל אחד היתה ההתגלות בפני עצמו, ולא משום היותו בנו של אברהם, או בנו של יצחק.

"המאור שבתורה"

הקל וחומר מבני ישראל לפרעה

וַיִּדְבֹר מִשֶׁה לַפְּנֵי ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵינִי שֹׁמֵעִי פְּרַעֲהַ וְאֵינִי עֹרֵל שְׁפָתַיִם (ו.יב)

אומר רש"י, שזהו אחד מעשרה קל וחומר שבתורה. ולכאורה הקל וחומר לא מובן, בשלמא בני ישראל לא שמעו משה "מקוצר רוח ועבודה קשה" (לעיל ו.ט), ומה הראיה מהם ביחס לפרעה שגם הוא לא ישמע, הרי לגביו לא קיימת סיבה זו? הגאון רבי איצ"ל מוולוז'ין אומר, כי אמנם התורה כותבת שהסיבה לכך שבני ישראל לא שמעו היא "מקוצר רוח ועבודה קשה", אך משה רבינו היה משוכנע שהסיבה היא אחרת: "וְאֵינִי עֹרֵל שְׁפָתַיִם", בגלל היותו ערל שפתיים. ומעתה מובן הקל וחומר: אם בני ישראל, הכמהים לשמוע על בשורת הגאולה, התקשו לשמוע בגין ערלות שפתיו, פרעה, מדושן העונג, שלא מעוניין לשמוע על שיחרורם של בני ישראל, על אחת כמה וכמה שלא ישמע. הפשט הזה נשמע קצת קשה, אבל באמת גם ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" מובאת תשובה בסיגנון הזה.

ה"שפת אמת" אומר: שכל הדרגות הקיימות בעולם מגיעות מן היהודים. היהודים הם היסוד והשורש לכל מעלה רוחנית שקיימת בבריאה, ממילא טען משה רבינו, אם היהודים לא שמעו, ותהא הסיבה אשר תהא, לא יוכל גם פרעה לשמוע. אין זה משנה כלל ועיקר שאצל בני ישראל היה "מקוצר רוח ועבודה קשה", ואצל פרעה לא. אם בני ישראל לא ישמעו את בשורת הגאולה, לא יוכל גם פרעה לשמוע אותה. ד"חי דאובן"

כחה של מסירות נפש

וַיִּצְעַק מִשֶׁה אֶל יְהוָה עַל דְּבַר הַצְּפַרְדָּעִים אֲשֶׁר שָׁם לַפְּרַעֲהַ (ו.ח)

בפירוש המושב זקנים מבעלי התוספות מקשים: מדוע דוקא במכת צפרדע מוצאים אנו שמשנה רבינו היה צריך

הלכה: להפסיק מתלמוד תורה בשביל עניית אמן, איש"ר, ברכו, קדיש, קריאת התורה.

כתב ה"פסקים ותשובות" (י"ד סי רמ"ו אות מד): ונחלקו הפוסקים לענין להפסיק באמצע לימודו בשביל עניית אמן ושאר דברים שבקדושה, י"א שחייב לענות אמן על כל ברכה, ואף אם שמע הברכה מחדר אחר וכל שכן לאיש"ר וקדושה וברכו, וכן חייב להפסיק כדי לברך ברכות שזמנן עובר, כגון על הרעמים והברקים. וי"א שהגם שרשאי לענות אמן מכל מקום אינו חייב בזה אם מפריע לו לריכוזו בלימוד התורה, מלבד במקום שניכר אם לא יצטרף עמהם כגון קדושה וברכו, כאשר לומד בחדר עם הציבור, שאז אם לא יענה יהיה נראה כמזלזל בקדושה וברכו. ומסתבר שהלומד ומחזיק עמו פלאפון שאינו כבוי ומזומן בכל עת להפסיקו מלימודו, בודאי חייב לכל הדיעות להפסיק לכל עניית אמן וכדו'. וכל זה כשלומד ביחיד אבל כשלומד ברבים, אפילו שנים, הלומדים, לכל הדיעות אין להם לענות כלום.

פתגם: כשאדם מרמה את עצמו, הוא מפסיד ואין בכלל מנצחים. ספר "שמחלה"

חקירה: מתנה על מה שכתוב בתורה תנאי בטל משום שאינו יכול לשנות מדיני התורה, או שכאילו לא התנה כלל. (הגרי"ז נחלות ו-י ד"ה עור: כאילו לא התנה כלל) ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: תשובה: סיפרו לו לרבי איזיל חריף על 'תלמיד חכם', שהוא כותב תשובות בהלכה ומשתדל להתיר איסורים ולטהר שרץ בק"ן טעמים. אמר רבי איזיל: הלא אמרו חז"ל בברכות: אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה כלילה אך תהרהר אחריו ביום, שודאי עשה תשובה. כלומר: ובודאי ערך במשך הלילה, 'תשובה' בה טיהר את העבירה שנכשל בה ועשה אותה היתר. ספר "חד ולחלק" חלק ב' (דף עג)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, ששא בנימין בין קארין מרים ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלום, פייגא אולגה בת ברנה, יוסף בן מייכה, רבקה בת ליזה, ריש"ר שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יוסף בן מייכה רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה. מסעודה בת בלה.

הנביא שהלך והמתיק את מי הים של יריחו, ועל ידי זה פגם בפרנסתם של הילדים שהיו מוכרים מים לאנשי העיר, וצעקו אליו: עלה קרח, עלה קרח, ואלישע קילל את הילדים, ונעשה נס בתוך נס ויצאו דובים מיער שנברא בן רגע והרגו בילדים (מ"ב.ב. כג). והגמרא (סוטה מז). שאלה: אם הגיעו דובים ע"י נס, מדוע היה צורך בנס נוסף שנברא יער? והשיבה הגמרא: לפי שטבעם של הדובים לפחד ולא להרוג בני אדם שלא במקום חיותם הטבעי, היער, לכן היה צריך לברוא יער, בכדי שיבואו הדובים. ולפי זה יבואר עניינינו כך: פרעה לא היה חושש ממכת ערוב, כיון שהחיות לא נמצאים במקום חיותם, אלא בבית מצרים, ואם כן הם יפחדו להרוג במצרים. ולכן אמר משה: "וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִם עֲלֶיהָ", תבוא איתם, ואז החיות לא יפחדו להרוג במצרים. רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "מדרש יהונתן"

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ (ח. יט)

מה פשר הלשון "פֶדֶת", שאינה מופיעה בשאר המכות, מה עוד שלשון זו מורה על גאולה ולא על הבדלה, והיה על התורה לומר 'ושמתי הבדלה'? מבאר ה"זרע ברוך": במדרש 'חזית', מבואר כי משה רבינו נתגלה לישראל במכה הראשונה בחודש ניסן, ולאחר מכן נעלם מעיניהם במשך ג' חדשים. ומכיון שמבואר בחז"ל שכל מכה ומכה שעשה משה היתה חודש ימים עם ההתראה, נמצא שמכת צפרדע היתה בחודש אב, ומכת כינים בחודש אלול ואילו מכת ערוב בחודש תשרי. והרי אמרו חז"ל כי בחודש תשרי בטלה העבודה מאבותינו, נמצא אפוא, כי במכת ערוב אכן היתה "פֶדֶת" לישראל, ושפיר אמר הכתוב: "וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ", "פֶדֶת", כמשמעו, גאולה ופדיון.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

וּמִמְקַנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵת אָחָד.... וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲה וְהִנֵּה לֹא מֵת מִמְקַנָּה יִשְׂרָאֵל עַד אָחָד (ט. ו. ז)

כידוע היה המגדף את השם בנם של ישראלית ומצרי. לפי הדין היה אותו אדם נחשב למצרי (רמב"ן בשם חכמי צרפת אומר, שלפני מתן תורה היה כל אחד נחשב אחר האב) ובהמותיו מתו כמו אצל כל המצרים. לפיכך מספרת התורה את המעשה כהוויתו, כי "וּמִמְקַנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כלומר בני ישראל האמיתיים, "לֹא מֵת אָחָד". ברם, פרעה שלא ידע כלל את הסוד הזה, כאשר שלח לבדוק את המצב אצל בני ישראל, נתברר לו כי "וּמִמְקַנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵת אָחָד", כלומר, פרט לאחד שמקנהו מת, שכן היה זה אותו מצרי בין ישראלית, ולפיכך הכביד שוב את לבו ולא אבה להוציא את בני ישראל.

ספר "מענינה של תורה" בשם הגר"א

יוסף גרמון כולל עקס לע בען
לכל עניני הדף נא לפנות במייל ל
germon73@hotmail.fr
ניתן למצוא את העלון
www.kollel-aixlesbains.fr